

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ ПОДОЛАННЯ МІЖНАРОДНОГО ЦИФРОВОГО РОЗРИВУ ТА РОЗБУДОВИ ВСЕОХОПЛЮЮЧОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Резюме. У статті визначено роль та місце України у глобальних процесах інформатизації суспільно-економічного життя, виокремлено та проаналізовано головні сильні та слабкі сторони національної готовності до участі у інформаційній економіці та використання можливостей, що відкриваються завдяки сучасним ІКТ. Визначено основні шляхи ефективного використання сильних сторін національної Е-готовності та вказано на напрями мінімізації негативних сторін. Запропоновано модель національної стратегії подолання цифрового розриву та розбудови всеохоплюючого інформаційного суспільства, націленого на економічне зростання і розвиток.

The summary. The role and place of Ukraine in the global processes of socioeconomic life informatization are identified in the paper, as well as the main strengths and weaknesses of the national readiness to information economy and exploiting the opportunities, which modern ICTs carry, are distinguished. The key ways of effective national E-readiness strengths usage are suggested, as well as the main ways of national E-readiness weaknesses minimization are pointed in the paper. The model of the national strategy aimed at bridging the digital divide and building an inclusive information society, directed towards economic growth and development, is suggested in the paper.

Ключові слова: цифровий розрив, інформаційне суспільство, Е-готовність, Індекс мережевої готовності, ІКТ-сектор, стратегія подолання цифрового розриву.

Постановка проблеми. Основу добробуту найбагатших країн світу складають технологічні досягнення останніх десятиліть, зокрема – інновації у сфері сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), визначальна роль яких у стимулюванні економічного зростання та всебічного розвитку країни визнана на найвищому міждержавному рівні (Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства у 2000 р., Всесвітній саміт з інформаційного суспільства у Женеві та Тунісі у 2003 та 2005 рр.), а також на рівні низки високорозвинутих країн, що зуміли вдало використати потенціал сучасних цифрових технологій у формуванні ефективного та конкурентоспроможного інформаційного суспільства (Швеція, Данія, США, Корея, Сінгапур, Швейцарія, Фінляндія та ін.). Досвід даних країн переконливо свідчить, що потенційний вклад інформаційно-комунікаційних технологій у забезпечення економічного зростання та розвитку країни чи регіону визначається наявністю належної державної політики і інституційної бази, націленої на активізацію інноваційної діяльності, зокрема, у сфері інформаційно-комунікаційних технологій, сприятливого політико-регуляторного, інфраструктурного та бізнес-середовища.

На шляху розбудови власного інформаційного суспільства знаходиться і Україна. Так, Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» визначає розвиток інформаційного суспільства (ІС) в Україні та впровадження новітніх ІКТ в усі сфери суспільного життя і в діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування одним з пріоритетних напрямів державної політики [1]. Даний закон наголошує на низці передумов, необхідних для ефективної розбудови ІС, що вже сформувались в Україні, зокрема, діяльність всесвітньо відомої школи кібернетики, наявність певних правових засад інформаційного суспільства, удосконалення системи управління інформаційною сферою, підготовка значної кількості висококваліфікованих фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій, динамічне поширення Інтернету та впровадження елементів технологій електронного урядування тощо.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика становлення глобального інформаційного суспільства та цифрового розриву набула особливої актуальності на початку ХХІ століття і активно вивчається провідними зарубіжними науковцями (Ю.Хаяши, Й.Масудою, Ф.Махлупом, М.Поратом, Т.Стоуньєром, А.Тофлером, А.Туреном, П.Друкером, Ж.Ліотаром, Н.Штером, У.Мартіном, Р.Річтою, В.Іноземцевим та ін.), аналітиками ключових міжнародних організацій (ООН, СБ, СЕФ), а також низкою вітчизняних науковців (зокрема, Л.Мельником, В.Гейцем, А.Чухном, М.Макаровою, О.Шевчуком, О.Голобуцьким, В.Кременем, В.Семиноженком, Є.Савельєвим, В.Куриляк та ін.).

Водночас, зважаючи на новизну і динамічність феноменів інформаційного суспільства та цифрового розриву, зумовлену стрімким розвитком сфери ІКТ, появою новітніх тенденцій на

ринку та їх впливом на динаміку досліджуваних явищ, а також недостатнє обґрунтування вітчизняною наукою необхідності подолання цифрового розриву між Україною та провідними високорозвинутими країнами світу, відсутність національної стратегії розбудови вітчизняного інформаційного суспільства з метою підвищення національної конкурентоспроможності, зумовлюють необхідність більш ґрунтовних теоретичних і прикладних досліджень в даному напрямку.

Постановка завдання. Аналіз позицій України у світових рейтингах готовності до ефективного використання сучасних мереж ІКТ у цілях економічного зростання і розвитку, зокрема, Індексом мережевої готовності Світового економічного форуму (ІМГ), дозволяє зауважити значний цифровий розрив між Україною та рештою високорозвинутих країн, що свідчить про неефективне використання наявних передумов для розбудови конкурентоздатної інформаційної економіки України, відсутність на державному рівні чіткого бачення ролі ІКТ у стимулюванні економічного зростання та підвищення міжнародної конкурентоспроможності країни в еру глобальної інформатизації, несистемний підхід до розбудови ефективного ІС, що не враховує ринкових, політико-регуляторних, інфраструктурних чинників, а також факторів готовності уряду, бізнесу та населення до використання ІКТ у цілях розвитку та зростання.

Так, Україна посідає 62 позицію у світовому рейтингу країн за Індексом мережевої готовності у 2008-2009 рр. (серед 134 економік світу), належить до групи країн з середнім рівнем розвитку даного показника, випереджаючи Колумбію, Уругвай, Панаму і Мексику, та наздоганяючи Туреччину, Азербайджан, Бразилію, Румунію, Кувейт, Коста Ріку й усі високорозвинуті країни світу [2, с.10]. У загальноєвропейському масштабі Україна знаходиться у трійці аутсайдерів, поряд із Польщею та Болгарією. Особливо складною є ситуація з розвитком сприятливого для впровадження ІКТ ринкового (90 місце у світовому рейтингу) та політико-регуляторного середовища (95 місце у світовому рейтингу) у державі, що, слідуючи логічній концептуальній структурі ІМГ, є суттєвою перешкодою для реалізації мережевої готовності країни.

Вищенаведені факти свідчать про несистемний підхід до розбудови інформаційного суспільства в Україні, що загрожує подальшим поглибленням соціально-економічних, інноваційно-технологічних, цифрових диспропорцій розвитку, порівняно з високорозвинутими країнами світу, та зниженням конкурентного іміджу економіки України на міжнародній арені. Саме тому гостро постала необхідність розроблення комплексної національної стратегії розвитку інформаційного суспільства та подолання цифрового розриву з високорозвинутими країнами, задля досягнення високих рівнів соціально-економічних, інноваційно-технологічних досягнень, усталеного розвитку і зростання. При цьому, розробку стратегії слід розпочати з визначення ролі та місця України у глобальних процесах інформатизації суспільно-економічного життя, враховуючи сильні сторони національної Е-готовності, що можуть стати каталізатором розвитку ІС в державі та забезпечать формування стійких конкурентних переваг економіки України на світовому ринку, за умови мінімізації слабких сторін національної Е-готовності (табл. 1).

Таблиця 1

Слабкі та сильні сторони мережевої готовності (Е-готовності) України

Слабкі сторони (10 індикаторів Індексу мережевої готовності, за якими Україна займає найнижчі щаблі)	Місце у світовому рейтингу (серед 134 країн)	Сильні сторони (10 індикаторів Індексу мережевої готовності, за якими Україна займає найвищі щаблі)	Місце у світовому рейтингу (серед 134 країн)
Ступінь та величина податкового навантаження	127	Частка населення з вищою освітою	14
Дотримання прав власності	123	Кількість абонентів мобільного зв'язку	14
Незалежність судової гілки	119	Кількість процедур,	14

влади		необхідних для введення в дію контракту	
Ефективність правового врегулювання спорів	116	Індекс Е-партисипації (Е-участі)	14
Захист прав інтелектуальної власності	114	Час, необхідний для введення в дію контракту	24
Важливість ІКТ в урядовому баченні майбутнього країни	114	Здатність бізнесу до інноваційної діяльності	31
Ефективність законодавчої гілки влади	113	Якість математичної та інженерної освіти	32
Рівень пріорітезації розвитку сектору ІКТ урядом	110	Якість системи освіти	40
Ліцензування новітніх іноземних технологій	109	Індекс готовності Е-уряду	41
Загальна ставка оподаткування	107	Масштаби застосування Інтернету бізнесом	44

Джерело: складено автором за [2, с.10-13].

Одержані результати. Серед сильних сторін національної Е-готовності варто, в першу чергу, виокремити наявність однієї з найбільших у світі часток населення з вищою освітою, при чому якість самої системи освіти в Україні та рівень підготовки професіоналів за математичними та інженерними спеціальностями, зокрема, відповідають високим стандартам і вимогам світового ринку праці. Виходячи з сучасної тенденції загострення дефіциту і підвищення міжнародного попиту на професіоналів даних спеціальностей, українські фахівці можуть скористатись унікальною можливістю стати ключовою інтелектуальною ланкою у світовому ланцюзі створення інновацій.

Україна, з її значним кадровим потенціалом у сфері інженерії, аналітичних досліджень, розробки програмного забезпечення, ІКТ-рішень та їх системній інтеграції, може зайняти вигідну нішу головного «мозкового центру» Європи, особливо за умов гострої нестачі фахівців відповідних професій в регіоні. Значні напрацювання в даному напрямку вже зроблено у сфері аутсорсингу ІКТ-послуг у країні Західної Європи та США. Даний вид діяльності є найперспективнішим з огляду на стрімкий розвиток сучасних ІКТ та їх активне впровадження у всі галузі економіки європейських країн. Окрім того, досвід вітчизняних аутсорсерів ІКТ-послуг може стати плацдармом для динамічного розвитку аутсорсингу інших видів інноваційно-аналітичних послуг у країні Європи.

Перспективність розвитку вітчизняного ІКТ-сектору, зокрема, індустрії ІКТ-послуг, залишається високою та навіть зростає з огляду на значну зацікавленість європейських компаній до застосування моделі «ближнього офшорного аутсорсингу» (nearshore outsourcing, nearshoring). Так, компанії, що користуються послугами ближнього офшорного аутсорсингу, отримують всі вигоди офшорного аутсорсингу (доступ до кваліфікованого персоналу, економія коштів), а також користуються перевагами таких чинників як культурна та мовленнєва сумісність, єдина часова зона, географічна близькість до виробничих площадок закордоном, можливість швидкого і безперешкодного особистого контакту між замовниками і виконавцями аутсорсингу.

Наприклад, Німеччина, з одним із найбільших у Європі ринків для ІКТ-послуг, водночас, найменше користується послугами глобальних офшорних аутсорсерів, оскільки німецькі компанії віддають перевагу співпраці з місцевими партнерами. Беручи до уваги дані Central & Eastern Europe IT Outsourcing Review про те, що у 2007 році 43% німецьких компаній зазнали серйозних проблем при пошуку необхідних фахівців у сфері розробки програмного забезпечення, а світовий попит на ІКТ-фахівців вперше перевищив пропозицію [3, с.3], особливої ваги почали набирати східноєвропейські країни та Україна, зокрема, як перспективні постачальники послуг ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг для країн Західної Європи.

В контексті вищезазначених тенденцій, доцільним постає здійснення аналізу вітчизняної індустрії ІКТ-послуг з точки зору перспективи лідерства серед східноєвропейських країн-провайдерів ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг на ринок Західної Європи.

До сильних сторін вітчизняної індустрії слід перш за все віднести численні факторні переваги, а саме: найбільшу серед східноєвропейських країн ємність ринку аутсорсингу ІКТ-послуг; найбільшу у регіоні кількість компаній-аутсорсерів ІКТ-послуг; найбільшу у регіоні чисельність ІКТ-фахівців, що спеціалізуються на аутсорсингу послуг; а також одні з лідируючих позицій за цінovими факторами (вартість оплати праці спеціалістів, утримання офісів).

Необхідно також зауважити, що зазначені факторні переваги вітчизняного ринку офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг матимуть тенденцію до підсилення у майбутньому (крім цінovого, ймовірно, адже актуалізується виконання замовлень складних ІКТ-завдань, що характеризуються високою доданою вартістю). Зокрема, це стосується кадрового потенціалу, оскільки у вітчизняних ВУЗах стрімко зростає кількість абітурієнтів за комп'ютерними спеціальностями, що стали надзвичайно популярними, а чисельність випускників з дипломом бакалавра з комп'ютерних наук щорічно складає більше 16 тисяч, з дипломом магістра – понад 14 тисяч [4]. Ємність ринку теж має тенденцію до збільшення, зокрема, валовий дохід індустрії за 2008 р. склав понад 5 млрд. грн., а вже у 2009 р. – понад 10 млрд. грн., при чому 80% доходів компанії отримують від експорту послуг [5].

Міжнародний імідж вітчизняної індустрії аутсорсингу ІКТ-послуг також підсилюється завдяки регулярним включенням України до світових рейтингів найперспективніших місць для офшорного аутсорсингу послуг, зокрема, у 2007-2008 рр. Україна увійшла до 30-ти найпривабливіших країн за версією Gartner [6], а також належить до топ дванадцяти країн Європи за динамікою розвитку сегменту комп'ютерних ігор [7].

Водночас, вітчизняній індустрії офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг притаманна низка недоліків, що перешкоджає їй більш інтенсивному розвитку та становленню як беззаперечного лідера з-поміж решти східноєвропейських країн. Зокрема, провідні вітчизняні ІТ-компанії країни наголошують на тому, що існуюча система освіти у сфері комп'ютерних технологій не відповідає сучасному рівню розвитку індустрії, внаслідок чого випускників вітчизняних ВУЗів часто доводиться перенавчати, підтягувати до необхідного для роботи рівня знань. Як наслідок, ІТ-компанії закликають та наголошують на нагальній необхідності перегляду навчальних планів з комп'ютерних наук, постійному привнесенні до них інноваційної складової, розробленні нових дисциплін, залученні до їх викладання практиків, з рештою – на навчанні самих викладачів.

До чинників, що стримують розвиток вітчизняних сервісних ІКТ-індустрій, необхідно також віднести низький рівень пріоритезації галузі, що надається урядом країни, несприятливу фіскальну політику, що стримує конкурентоспроможність вітчизняних компаній, відсутність державної концепції розвитку сервісних ІКТ-індустрій, а також численні політико-регуляторні обмеження, складні умови для ведення бізнесу, політико-економічну нестабільність, що негативно впливає на перспективу залучення нових клієнтів та можливість підписання довгострокових контрактів (див. табл. 1). Так, вітчизняні компанії функціонують в умовах бюджетних обмежень та часто змушені просувати власні розробки через Інтернет, не маючи коштів на більш ґрунтовні маркетингові програми, як наслідок – досягається обмежена цільова аудиторія, надходять лімітовані доходи та, відповідно, формується лімітований бюджет для наступних розробок.

Негативний вплив зазначених чинників загострюється у зв'язку із посиленням конкуренції з боку інших країн Східноєвропейського регіону на ринку ближнього офшорного аутсорсингу. Так, особливо динамічно розвиваються ринки Румунії, Білорусії, Угорщини, Польщі, Болгарії.

Аби уникнути зовнішніх загроз, вітчизняним провайдерам ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг критично необхідно заручитися підтримкою з боку влади та чітко позиціонувати себе на європейському ринку з конкретними бізнес-моделями, що виділятимуть їх з-поміж решти провайдерів і сприятимуть формуванню усталених конкурентних переваг.

Так, поряд із класичною схемою ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг, вітчизняним компаніям-розробникам та постачальникам ІКТ-послуг доцільно позиціонувати

себе не як альтернативу індійським розробникам стандартизованих елементів для складних західних ІКТ-продуктів (так звана модель «другої Індії»), а як постачальників завершених програмних продуктів, складних ІКТ-рішень та систем з грифом «зроблено в Україні» на ринку Західної Європи.

Надзвичайно перспективним, у цьому сенсі, виступає, зокрема, вітчизняний сегмент комп'ютерних ігор. За даними GSM Game World, українські розробники комп'ютерних ігор відрізняються надзвичайною креативністю та високим професіоналізмом, їхні розробки користуються неабияким попитом закордоном, а вітчизняний сегмент комп'ютерних ігор володіє значним потенціалом для лідерства у світі [8]. Більше того, розроблення та просування на зовнішніх ринках комп'ютерних ігор, що є насправді завершеними програмними продуктами, є достатньо прибутковим сегментом вітчизняної індустрії ІКТ-послуг.

Проблему обмежених фінансових ресурсів можна вирішувати шляхом залучення зовнішніх інвестицій для виробництва та подальшого просування продуктів закордоном. Особливо актуальною, в даному контексті, постає модель міжфірмового співробітництва у формі міжнародних стратегічних альянсів на базі вітчизняних та провідних європейських ІКТ-компаній. Така модель передбачає виконання вітчизняними ІКТ-компаніями ролі інтегральної частини у транскордонному ланцюзі створення вартості, в якому українські фахівці розробляють програмні продукти, а європейські – займаються їх просуванням та дистрибуцією. Подібна модель вже, зокрема, застосовується вітчизняною компанією Infopulse разом з її німецьким партнером REVACOM, який продає передові програмні продукти та послуги під грифом «зроблено в Україні» по всьому світу [3, с.3].

Ефективне впровадження зазначених бізнес-моделей дозволить, на нашу думку, утримати і закріпити передові позиції вітчизняної індустрії ІКТ-послуг з-поміж решти східноєвропейських країн-постачальників послуг ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг до країн Західної Європи, а також сприятиме формуванню міжнародного іміджу України як країни з розвинутим ІКТ-потенціалом. Окрім того, зважаючи на зростаючий вклад ІКТ-сектору у ВВП держави та підсилення ним інноваційної складової економіки, стимулювання розвитку національного ІКТ-сектору, котрий, за належних умов, може стати джерелом інноваційного стрибка країни та основою її усталеного економічного зростання, повинно стати стратегічним пріоритетом для уряду України.

З огляду на це, серед першочергових державних стратегічних ініціатив в напрямку стимулювання розвитку національного ІКТ-сектору, що мають стати пріоритетними та нагальними до виконання, особливо з огляду на динамічність та інноваційний характер самої сфери інформаційно-комунікаційних технологій, слід виокремити наступні:

1) розроблення концепції розвитку вітчизняних сервісних ІКТ-індустрій та сприяння розвитку перспективних напрямків у сфері ІКТ (підтримання старт-апів у секторі ІКТ; активізація розроблення «хмарних» обчислень як альтернативи фізичного володіння програмним забезпеченням і системами обробки даних; стимулювання розробок у напрямку «зелених ІКТ», комп'ютерних ігор, програмної інженерії, комплексних ІКТ-систем; стимулювання попиту на ІКТ через програми активізації використання ІКТ населенням, громадськими організаціями, урядовими та бізнес-структурами тощо);

2) активізація міжнародного науково-технічного співробітництва та міжфірмового партнерства у сфері ІКТ (стимулювання участі вітчизняних підприємств у спільних міжнародних проектах, дослідженнях і розробках; утворення міжнародних стратегічних альянсів на базі вітчизняних та провідних закордонних гравців ринку; сприяння розвитку моделі ближнього офшорного аутсорсингу ІКТ-послуг тощо);

3) нарощування експортного потенціалу ІКТ-сектору (митно-податкове стимулювання експорту продукції та послуг сектору, що характеризуються високою доданою вартістю, зокрема, програмного забезпечення, ІКТ-систем, комп'ютерних ігор, а також інноваційних, аналітичних і наукоємних послуг тощо);

4) налагодження приватно-державного партнерства у сфері ІКТ (державне фінансування науково-практичних розробок у сфері ІКТ; податкове і митне стимулювання розвитку сектору; державні закупівлі продукції та послуг сектору; замовлення проектів державного значення, таких як програм боротьби з кіберзлочинністю, електронного урядування, електронного

бізнесу, телемедицини, дистанційного навчання, електронного судочинства, електронної системи сплати податків і платежів та ін.);

5) підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних сервісних ІКТ-індустрій (створення сприятливого інвестиційного клімату та бізнес-середовища в країні з метою залучення державних та закордонних інвестицій, грантів і цільових програм міжнародних організацій, спільного фінансування проектів у надперспективному вітчизняному секторі ІКТ, його швидкісного розвитку і підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку);

6) нарощування кадрового потенціалу для ІКТ-сектору (удосконалення існуючої системи освіти у сфері комп'ютерних та інформаційних технологій; підвищення рівнів професійної підготовки у сфері ІКТ; попередження відтоку кадрів та стимулювання їх повернення з-за кордону тощо).

Реалізація зазначених стратегічних ініціатив та ключових дій у напрямку стимулювання розвитку вітчизняних сервісних ІКТ-індустрій, на нашу думку, сприятиме посиленню їх ролі на світовому ринку, а також забезпечить динамічне зростання наукоємного ІКТ-сектору в розрізі ключових галузей економіки України.

Більше того, українські сервісні ІКТ-індустрії можуть стати системоутворюючими елементами національної стратегії подолання цифрового розриву і розбудови всеохоплюючого інформаційного суспільства, націленого на економічне зростання і розвиток. Адже рушійною силою розвитку інформаційного суспільства є широке впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери суспільно-економічного життя країни, їх системна інтеграція в усі напрями та види економічної діяльності, ефективне застосування ключовими національними стейкхолдерами (населення, бізнес, уряд). Комплексне впровадження сучасних технологічних інновацій у сфері інформаційних технологій є необхідною умовою модернізації економіки України, її переходу на високотехнологічну модель інноваційного розвитку, збільшення прошарку промислових виробництв новітніх технологічних укладів, досягнення високих темпів економічного зростання і добробуту, а також подолання значних цифрових і соціально-економічних асиметрій розвитку відносно провідних високорозвинутих країн.

Для України, наразі, суттєвою проблемою все ще лишається створення і використання досягнень науково-технічного прогресу. Протягом останніх років на науку і науково-технічні роботи витрачається 1,2% ВВП, з них із держбюджету лише 0,4%, що на порядок менше, ніж у розвинутих країнах (у країнах ЄС даний показник становить 3% від ВВП). [9]. Мізерні рівні інвестицій у НДДКР відображаються найнижчим у Європі показником України за рівнем витрат на ІКТ на душу населення (табл. 2.). При чому, у структурі витрат на ІКТ переважають витрати на мережі і зв'язок, тоді як індустрія ІКТ-послуг залишається гостро недофінансованою, порівняно з низкою країн Європи, що активно вкладають кошти у розвиток цієї надперспективної галузі.

Аналіз позицій України серед низки європейських країн за витратами на ІКТ з розрахунку на одного зайнятого у головних галузях економіки, що слугують індикаторами інтегрованості сучасних технологій у діяльність ключових сфер економіки, ступінь їх модернізованості та інноваційного потенціалу, свідчить про дуже малі рівні інформатизації традиційних галузей економіки України, а також надзвичайно нерівномірний характер розподілу інвестицій у ІКТ між галузями. Так, найбільше витрачають на ІКТ телекомунікаційна (69,5 дол./прац.), обробна (59,2 дол./прац.) і транспортна (52,5 дол./прац.) галузі, тоді як критично низькими залишаються витрати на ІКТ у сферах освіти (14,3 дол./прац.), охорони здоров'я (16,8 дол./прац.), будівництва (8,84 дол./прац.), урядування (20,1 дол./прац.) та ін. [10].

Таблиця 2

Порівняльна таблиця ВВП на душу населення, витрат на ІКТ на душу населення та їх структур в окремих країнах Європи, 2009 р.

Показник	ВВП на душу населення, дол. США	Витрати на ІКТ на душу населення, дол. США	Структура витрат на ІКТ на душу населення			
Країна						
Україна	4127,63	292,079				
Угорщина	16843,65	952,134				
Чехія	23619,66	1514,94				

Румунія	9269,16	471,188
Болгарія	6422,94	478,547
Польща	14735,62	896,83
Об'єднане Королівство	49472,53	3257,65
Швейцарія	65150,43	5151,52
Нідерланди	53703,59	3455,43
Німеччина	46553,87	2788,36
Данія	66203,8	3812,63
Швеція	57290,2	3605,76
Норвегія	100661,2	4328,84

Джерело: розраховано автором за [10].

Такий нерівномірний характер інвестування у ІКТ свідчить про несиметричність розвитку інформаційного суспільства в країні, відсутність державної координації даного процесу, відставання у темпах наукової та технологічної модернізації головних галузей економіки України і низький ступінь їх інформатизації. Варто зазначити, що передові країни Європи (Норвегія, Швеція, Данія, Нідерланди, Німеччина) значно інтенсивніше та більш комплексно інтегрують ІКТ у роботу всіх галузей економіки, чим забезпечують високі показники ефективності їх діяльності, підвищення продуктивності праці та зростання інноваційного потенціалу галузей.

В цілому, проаналізовані вище проблеми суттєво перешкоджають процесу ефективної розбудови вітчизняного інформаційного суспільства, тому, вважаємо за доцільне окреслити основу стратегічні державні ініціативи та ключові дії, які необхідно першочергово впровадити з метою реалізації стратегічного пріоритету України стосовно системного розвитку інформаційного суспільства:

1) розбудова національної ІКТ-інфраструктури та повномасштабне впровадження систем електронного урядування (надання адміністративних послуг бізнесу та населенню за допомогою сучасних ІКТ; запровадження електронного судочинства, електронної системи сплати податків і платежів, електронної системи державних закупівель, отримання дозволів і довідок, телеконференц-зв'язку та інших сучасних механізмів, що полегшують та підвищують ефективність співпраці органів державної влади з представниками бізнесу та населенням, запобігають корупції, забезпечують транспарентність роботи органів державної влади, сприяють скороченню термінів обслуговування бізнесу та населення і економії коштів, дозволяють громадянам брати безпосередню участь у обговоренні діяльності органів влади та вносити пропозиції щодо удосконалення їх роботи у режимі он-лайн тощо);

2) розвиток електронного бізнесу та інтеграція ІКТ у всі напрями та види економічної діяльності (тренінгові, роз'яснювальні та програми стимулювання впровадження ІКТ малим і середнім бізнесом з метою підвищення ефективності їх діяльності; активізація застосування прикладних комп'ютерних програм для інтеграції внутрішніх бізнес-процесів вітчизняних підприємств; стимулювання використання систем автоматичного обміну бізнес документацією з покупцями, постачальниками та владою; впровадження аналітичних систем управління взаємовідносинами з клієнтами; розвиток і популяризація «хмарних» обчислень як альтернативи фізичного володіння програмним забезпеченням і системами обробки даних за гострої нестачі кредитних ресурсів в умовах посткризового періоду розвитку економіки; державне сприяння впровадженню сучасних ІКТ у роботу підприємств шляхом запровадження системи прискореної амортизації ІКТ, субсидіювання витрат на ІКТ і часткового відшкодування їх вартості, скасування ПДВ на нові товари та послуги ІКТ-сектору; створення центрів електронної підтримки; комплексна інтеграція ІКТ у ключові галузі економіки країни тощо);

3) розвиток електронної комерції (стимулювання електронного підприємництва як перспективного способу виходу вітчизняних підприємств на світові ринки збуту, моніторингу світових ринкових тенденцій, пошуку потенційних партнерів і обміну досвідом; активізація он-

лайн закупівель та продажів шляхом створення електронних бірж та майданчиків, електронних платіжних систем; запровадження системи мобільної комерції та розрахунків тощо);

4) широке впровадження систем електронної освіти (стовідсоткове підключення шкіл та ВНЗ до мережі Інтернет; навчальні програми Е-писемності та комп'ютерної грамотності; розвиток систем дистанційного навчання; «навчання впродовж життя» завдяки ІКТ; формування електронних фондів архівів, бібліотек, музеїв, забезпечення широкого доступу населення до цих електронних ресурсів тощо);

5) розвиток електронної медицини (широке застосування сучасних технологічних ІКТ-інновацій у медицині; впровадження сучасних ІКТ у роботу медичних закладів з метою реалізації можливості моніторингу стану здоров'я на відстані, надання консультаційних послуг та медичної допомоги на відстані завдяки ІКТ; використання систем раннього попередження і відслідковування гострих епідеміологічних ситуацій тощо);

6) впровадження систем електронної охорони довкілля (використання передових розробок та досягнень у сфері ІКТ з метою скорочення викидів парникових газів у атмосферу; моніторинг та контроль за рівнем забруднення з використанням адаптивних сенсорних мереж; запровадження енергозберігаючих ІКТ у енергоінтенсивні галузі економіки тощо);

7) розвиток технологій електронної (віддаленої) роботи (запровадження технологій віддаленої роботи як альтернативи для людей з особливими фізичними потребами та тих, хто живе у віддалених регіонах, а також з метою попередження «відтоку умів»);

8) всеохоплюючий розвиток інформаційного суспільства (забезпечення і досягнення рівномірного, рівноправного, безперешкодного й універсального доступу усіх верств населення до сучасних ІКТ; створення точок публічного доступу до Інтернету; розвиток і навчання як базовим навикам роботи у сфері ІКТ, так і методам використання ІКТ в цілях реалізації економічних можливостей тощо).

Зважаючи на значний науково-технічний потенціал вітчизняних сервісних ІКТ-індустрій, вважаємо, що вони можуть слугувати інноваційно-технологічною базою реалізації окреслених стратегічних ініціатив та ключових дій з метою системного розвитку інформаційного суспільства в Україні. Системний розвиток інформаційного суспільства, в свою чергу, полягає у активному застосуванні сучасних ІКТ з метою підвищення ефективності національної економіки завдяки інтеграції ІКТ у традиційні сфери/види економічної діяльності, зростання продуктивності праці, диверсифікації економіки та підсиленні її інноваційної складової та, як наслідок, підвищення національної конкурентоспроможності країни. Окрім того, розбудова таких елементів ефективного інформаційного суспільства як Е-урядування, Е-бізнес, Е-комерція, Е-освіта, Е-медицина, Е-охорона довкілля, Е-робота та Е-інклюзивність та ін., формуватиме високий попит на продукцію та послуги сектору, що сприятиме його розвитку зростанню вкладу сектору у ВВП держави, підвищенню рівня зайнятості у секторі, збереженню, й подальшому розвитку кадрового потенціалу сектору та попередженню «відтоку умів».

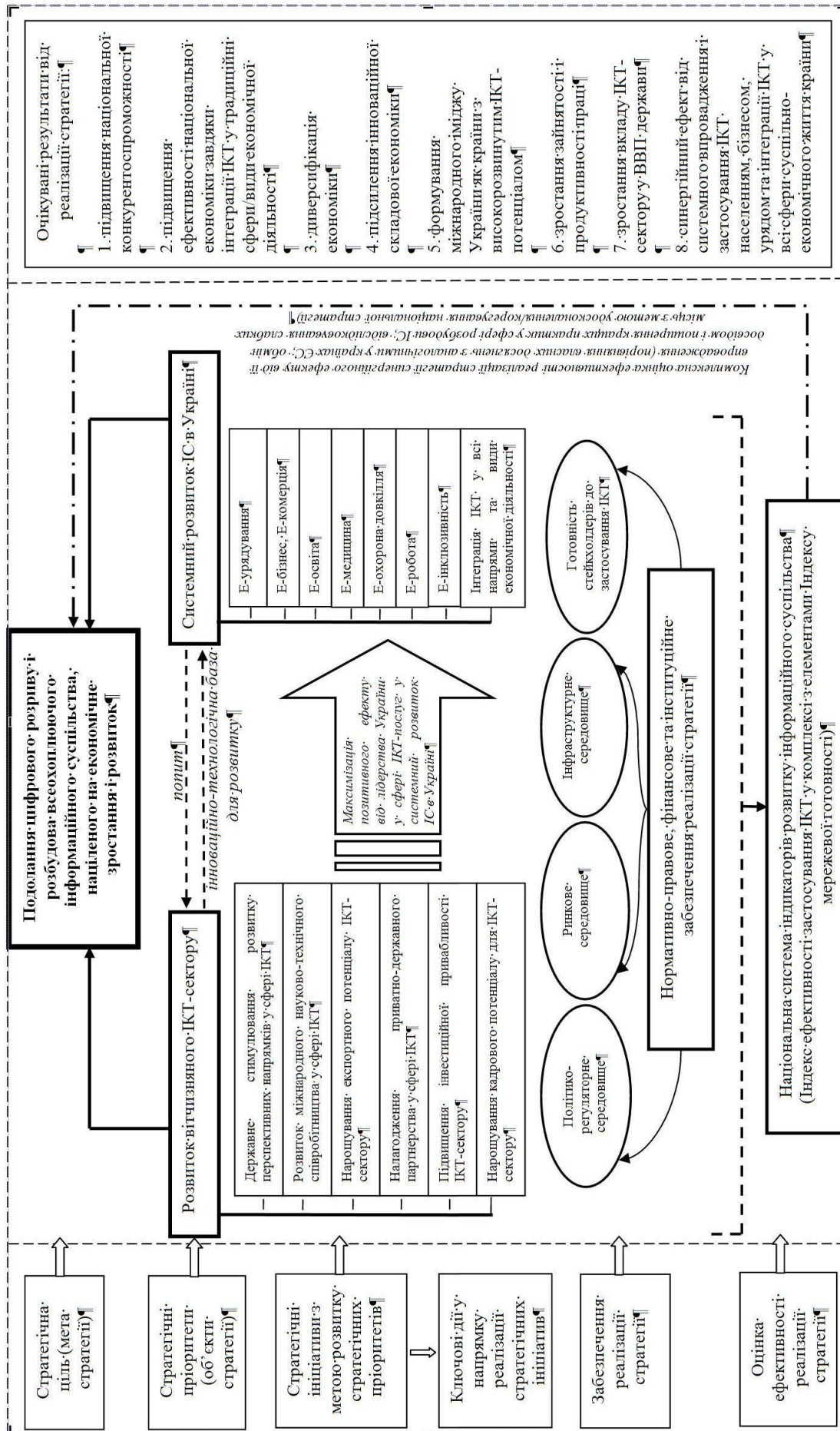

Рис. 1. Модель національної стратегії подолання цифрового розриву та розбудови всеохоплюючого інформаційного суспільства, націленого на економічне зростання і розвиток. Джерело: запропоновано автором.

Висновки. Підсумовуючи отримані в результаті дослідження спостереження та висновки, автором запропоновано модель національної стратегії подолання цифрового розриву та розбудови всеохоплюючого інформаційного суспільства, націленого на економічне зростання і розвиток (рис. 1). У даній моделі наведено ключові стратегічні пріоритети та ініціативи, що розглядаються автором як основоположні та першочергові для реалізації з метою досягнення основної мети стратегії, а також вказано на взаємообумовлюючий та взаємодіючий характер обраних стратегічних пріоритетів, чим наголошено на необхідності комплексного підходу до питання розбудови ефективного інформаційного суспільства в Україні.

У моделі також виокремлено головні очікувані результати від реалізації запропонованої стратегії, досягнення яких передбачає формування відповідного політико-регуляторного, інфраструктурного та бізнес-середовища, високої готовності стейкхолдерів країни до використання сучасних ІКТ в цілях розвитку, а також створення й удосконалення належного нормативно-правового, фінансового та інституційного підґрунтя.

Оцінювання ефективності реалізації запропонованої стратегії передбачає розроблення Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, що дасть змогу комплексно оцінювати динаміку розвитку його ключових елементів, відслідковувати слабкі та сильні місця з метою удосконалення/корегування національної стратегії, порівнювати власні досягнення з аналогічними у країнах ЄС, обмінюватись досвідом і поширювати кращі практики у сфері розбудови інформаційного суспільства та подолання цифрового розриву.

Використана література

1. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09.01.2007 р. // Відомості Верховної Ради. – 2007. – № 12.
2. The Global Information Technology Report 2008-2009. Mobility in a Networked World / World Economic Forum, INSEAD. – Geneva: SRO-Kundig, 2009. – 387 p.
3. Central & Eastern Europe IT Outsourcing Review 2007 [Електронний ресурс] // Ukrainian Hi-Tech Initiative: [сайт]. – Режим доступу: <http://hi-tech.org.ua/>.
4. Матеріали вебінару «Outsourcing in CEE. Country Overview. Ukraine» [Електронний ресурс] // Ukrainian Hi-Tech Initiative: [сайт]. – Режим доступу: <http://hi-tech.org.ua/Ukrainian/offshore-outsourcing-in-ukraine/publication/materiali-vebinaru-outsourcing-in-cee-country-overview-ukraine/index.html>.
5. Інформаційне суспільство в Україні: міф чи реальність [Електронний ресурс] // IT Ukraine Association: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.itukraine.org.ua/news.php?idnews=120>.
6. Gartner Identifies Top 30 Countries for Offshore Services in 2008 [Електронний ресурс] // Gartner: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.gartner.com/it/page.jsp?id=835718>.
7. Ukraine: more just another outsourcing destination [Електронний ресурс] // Ukrainian Hi-Tech Initiative: [сайт]. – Режим доступу: <http://hi-tech.org.ua/Ukrainian/offshore-outsourcing-in-ukraine/publication/why-outsourcing-ukraine/index.html>.
8. S.T.A.L.K.E.R. як український прорыв [Електронний ресурс] // Комп'ютер online: [сайт]. – Режим доступу: <http://www.companion.ua/Articles/Content/?Id=52230&Callback=114>.
9. Концепція загальнодержавної програми розвитку промисловості України на період до 2017 року [Електронний ресурс] // Міністерство промислової політики України: [сайт]. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966.
10. Digital Planet 2008 [Електронний ресурс] // World Information Technology and Service Alliance: [сайт]. – Режим доступу: http://www.witsa.org/KL08/DigitalPlanet2008ExecSummary_cover.pdf.